

MARC VISSERS: 'WAKEN OVER BESCHIKBAARHEID AFDOENDE MIDDELEN IN DE GEWASBESCHERMING'

Met de regelmaat van een klok horen we via Fytoweb dat bepaalde gewasbeschermingsmiddelen wegvallen of nog maar een beperkte erkenning overhouden. Met de door de EU opgelegde strengere herevaluaties voor de verschillende werkzame stoffen zal dit in de toekomst zeker niet verbeteren. PCS-onderzoeker Marc Vissers waakt samen met het Comité Kleine Teelten en het FOD Volksgezondheid over het behoud van voldoende beschikbare middelen voor de sierteelt. Maar hiernaast focussen de verschillende PCS-onderzoekers zich ook meer dan ooit tevoren op bedrijfshygiëne, monitoring van ziekten en plagen, plantweerbaarheid en inzet van alternatieve gewasbeschermingsmiddelen, zoals biopesticiden en biologische bestrijders.

.....
Willy De Geest, tekst en foto's

Een werkzame stof wordt slechts voor een beperkte tijd goedgekeurd. Na herevaluaties belanden de goedgekeurde werkzame stoffen op de zogenaamde ANNEX1-lijst, en kunnen de fytoproducenten op de nationale niveaus hun producten met de betreffende werkzame stoffen gaan erkennen. In de komende jaren krijgen meer dan 75% van de erkende middelen die nu sierteelsterkenningen hebben te maken met deze herevaluaties. Voor de fyto-bedrijven gaat dit gepaard met serieuze kosten om hun dossiers opnieuw in orde te krijgen. Bijgevolg is het zeer logisch dat deze hierbij evalueren of bepaalde producten nog winstgevend genoeg zijn om de licentie ervan in een bepaald land te verlengen. Meerdere goed werkende producten kunnen daardoor van de 'kleine' Belgische markt verdwijnen. Marc Vissers is al bijna 30 jaar actief als onderzoeker op het PCS en had van

meet af aan in zijn onderzoekswerk te maken met gewasbescherming. Zo waren er in 1992 de eerste testen met biologische bestrijders in de kamerplanten, gekoppeld aan het eerste intensief gebruik van vangplaten (ja, toen ook al), en dit stopte daarna niet meer. Daarnaast was er steeds het proefwerk dat werd uitgevoerd om de gewasveiligheid van de nieuwste middelen te testen op grote assortimenten potplanten, evenals vele proeven rond efficiëntie van insecticiden en fungiciden. Maar anno 2017 komen andere facetten van de gewasbescherming meer en meer op het voorplan van het onderzoek, allen met het oog op preventie. De reden hiervoor is o.a. de dreiging van het inkrimpend chemisch gewasbeschermingsmiddelenpakket, maar anderzijds ook het streven naar een duurzame verantwoorde gewasbescherming.

Posters 'Erkende middelen' bewijzen hun nut

Om het gewasbeschermingsverhaal voor de telers enigszins overzichtelijk te houden, publiceert het PCS sinds 2012 jaarlijks een update van erkende insecticiden, acariciden en fungiciden in de sierteelt en dit zowel onder bescherming als in open lucht. Met deze posters kunnen telers via enkele keuzecriteria snel en overzichtelijk per ziekte of plaag het meest geschikte gewasbeschermingsmiddel kiezen.

Marc Vissers: 'De teler moet vandaag heel gericht zijn producten kiezen want er zijn veel zaken om rekening mee te houden: allereerst het risico op resistentie, maar ook de combineerbaarheid met biologische bestrijders of milieuparameters (MIND-scores,...). Nieuw sinds dit jaar is een weergave van de kans op zichtbare residu-resten op het blad en een kleurcode per product naargelang

▲ W&W-leden en PCS-leden ontvingen de posters 'Erkende middelen ...' per post bij de hernieuwing van hun lidmaatschap en kunnen een digitale versie downloaden van de website: www.pcsierteelt.be

de werkzame stoffen meer of minder persistent zijn.

Bedreigingen voor de sector

De erkenning van een groot deel van de producten die op deze posters staan, is het resultaat van het werk uitgevoerd door het PCS en het Comité Kleine Teelten. Dit comité wordt geleid door Pascal Braekman (beleidsadviseur) en bestaat uit mensen van het FOD Volksgezondheid en het erkenningscomité, de PCS-onderzoekers en Bénédicte Mary (Comité régional phyto) die alle aanvragen voor uitbreidingen van erkenningen naar de sierteelt opstelt.

Marc Vissers: 'De herregistratiegolven als gevolg van artikel 43 (EG-Richtlijn No 1107/2009) vormt een zekere bedreiging voor het behoud van een voldoende aantal goede producten voor elk probleem. Firma's kunnen middelen die hen meer last dan baat bezorgen definitief laten vallen (zo is nu o.a. Perfekthion weggevallen), of kunnen vanwege de kosten beslissen om ze nog enkel te behouden voor de grotere teelten. Bert Coemans (FOD Volksgezondheid) heeft hiertoe het engagement aangegaan om telkens als een dergelijk aanvraagdossier bij hem passeert, samen met ons direct op de kar te springen om de sierteelt eraan toe te voegen. In sommige gevallen zullen we er slechts in slagen om nog maar beperkte erkenningen uit de brand te slepen; zo waren er onlangs de producten Bravo en Eloge die het nu moeten stellen met erkenningen aan lagere doseringen en/of minder aantal toepassingen. Hiernaast is er ook nog het schaalprobleem. De Belgische tuinbouw (groenten, fruit, sierteelt) is

voor de fyto-industrie vaak te klein om op een rendabele manier middelen op de markt te brengen. Het is steeds een afwegen van wat de te verwachten omzet van een product zal zijn tegenover de kosten van het registratiedossier, aparte Belgische verpakkingen en distributie, en daarbovenop specifiek voor de sierteelt nog het risico op schadeclaims. 'Een concreet voorbeeld hiervan is het ontbreken van uitvloeiers in België', voegt Marc er aan toe. 'In Nederland zijn uitvloeiers volop voorhanden (ook omdat ze daar geen erkenning moeten hebben), maar in België is geen enkele uitvloeier erkend voor de sierteelt, buiten Trend 90 voor herbiciden. Het is alsof er gewoon geen interesse is vanwege de fyto-bedrijven.'

Een totaal ander probleem is het totaal ontbreken van erkende middelen voor bepaalde problemen zoals de verschillende bacterieziekten en heel wat bodeminsecten,.... deze gaten geraken niet opgevuld daar we met de proefmiddelen die ertegen werken nooit de efficiëntiescores van 80% of meer kunnen voorleggen die bij de testen tegen de meer courante ziekten en plagen wel lukken. Gelukkig konden we onlangs toch een erkenning krijgen tegen springstaarten in/op de potgrond voor de middelen Actara en Nemathorin'.

Ook het residuverhaal speelt de sector steeds meer parten. Meerdere grote inkoopcentrales leggen al bovenwettelijke normen op aangaande de aantallen residu's die mogen aanwezig zijn, of aangaande specifieke risicostoffen (vaak de bijenonvriendelijke producten) die totaal niet mogen aanwezig zijn, of ze nu

een erkenning hebben of niet. Dit aspect wordt nu ook in het onderzoek mee opgenomen en het PCS geeft, o.a. via de posters "Erkende middelen....", ook informatie aan de telers.

Al meer dan 10 jaren uitbreidingen van erkenningen naar de sierteelt

Marc Vissers: Bij de keuze van de erkenningsproeven zijn er enerzijds onze jaarlijkse vergaderingen met de Technische Comités van het PCS waarin de telers ons input geven over de bestaande problemen en mogelijk interessante nieuwe producten. En anderzijds is er het Comité Kleine Teelten. Sinds Frans Goossens en Ann De Cock dit Comité hebben opgericht, houden we continu de andere teelten in de gaten (groenten, aardappelen, fruit,...). Telkens als er daar een nieuw interessant product bijkomt, proberen we dit met ons comité een uitbreiding van erkenning naar de sierteelt te geven (volgens de procedure van EU artikel 51). Hiertoe zijn er meestal wel GEP-proeven nodig specifiek op sierteelten en daarvoor geeft het FOD Volksgezondheid ons via het Fonds voor de Grondstoffen financiële steun. Jaarlijks gebeuren er op het PCS gewasveiligheids- en efficiëntieproeven die alzo bijdragen tot nieuwe product-erkenningen voor de sierteelt. Ook op Europees niveau bekijken we dit. Via de EU minor uses ornamentals-groep die getrokken wordt door Bruno, onze directeur, en ikzelf, overleggen we 2x/jaar om zogenaamde kleineteeltenproeven uit te wisselen zodat we niet voor alle middelen telkens per land afzonderlijk proeven moeten doen.

Als we de posters van erkende middelen

van 2012 en 2017 vergelijken zijn er op het vlak van fungiciden en pesticiden bijna evenveel producten bijgekomen als er weggevallen zijn en dit is te danken aan bovenstaande werking.

Heeft België nu een handicap tegenover het buitenland?

Marc Vissers: 'De verschillen waarvan men spreekt zijn er gedeeltelijk wel, maar het is geen zwart-witverhaal: op bepaalde vlakken is Nederland in het voordeel, op andere vlakken België.'

Bij de fungiciden heeft Nederland duidelijk meer erkende witziektemiddelen. Maar België heeft dan veel meer middelen tegen valse meeldauw en blad- en takphytophthora en *Calonectria* (*Cylindrocladium*). Bij de insecticiden heeft Nederland meer tripsmiddelen en zeer veel uitvloeiers die voorlopig nog niet onder de gewasbeschermingsmiddelenwetgeving vallen. België heeft meer middelen tegen wolluizen, weekhuidmijten en kevers. Bovendien heeft de Nederlandse tuinbouw te maken met de verplichte installatie van waterzuiveringsinstallaties bij telers als deze 'risicoproducten' willen gebruiken zoals bv. Confidor. En daarnaast zouden er ook plannen zijn om de desinfectiemiddelen (biociden) vanaf binnenkort onder de gewasbeschermingsmiddelenwetgeving te laten vallen, wat wil zeggen dat ze zo goed als geen ontsmettingsproducten meer hebben.

Wat als risicomiddelen wegvallen?

Als de zogenaamde neonicotinoïden (Confidor, Actara, Gazelle, Calypso) en pyrethroïden (Decis, cypermethrins) zouden verdwijnen, zou dit voor alle Europese landen een grote impact hebben op de goede bestrijding van wolluizen en witte vliegen en in de marge ook van wantsen en kevers. Daar ook Perfekthion weggaat, houden we in België dan nog middelen als Teppeki, Raptol en Karate over voor wolluizen en ook nog Movento/Envidor die vooral goed zijn tegen dop- en schildluizen. Tegen witte vlieg zouden we enkel nog Admiral, Plenum en enkele biopreparaten (Botanigard/Naturalis en Preferal) overhouden. Ook voor de bladluisbestrijding betekent het een hele aderlating, maar daarvoor zijn er nog iets meer alternatieven zoals Teppeki/Plenum, Movento, Neemazal-T/S, Pirimor en Karate. Toch zal een combinatie van biologie met de resterende chemische middelen dan de oplossing moeten bieden, maar hier moeten we dan methoden zoeken om de kostprijs binnen de perken te

houden. Hierop wordt ondertussen al geanticipeerd o.a. door collega Joachim Audenaert met een wolluisproject (naar analogie met het vroegere roofmijtenproject).

Bij de fungiciden zou het verdwijnen van de neonicotinoïden en pyrethroïden uiteraard geen impact hebben, en ook de 28 risicostoffen waarover de Nederlandse Stichting Natuur en Milieu spreekt, zou hier weinig problemen geven voor het beschikbare middelenpakket.

Vraagtekens

Deze ganse evolutie stelt ons voor vele vraagtekens, zegt Marc. We hebben ons middelenpakket in de afgelopen jaren nog wel kunnen handhaven maar we stellen ons nu toch vragen over de concrete impact van de herregistraties in de komende jaren: welke middelen gaan de firma's laten vallen, ook voor de grote teelten? want hieraan kunnen wij zelf niets veranderen. Tweede vraag is hoe snel zal het gaan met de uitfasering of het ontmoedigen van 'risicoproducten' zoals neonicotinoïden, pyrethroïden. En dan hebben we het nog niet gehad over de herbiciden waar glyfosaat momenteel fel onder vuur ligt.

Prioriteiten voor de toekomst

In het licht van de onzekerheden die op ons af komen, geeft Marc te kennen dat de sector meer dan ooit moet inzetten op een nieuwe benadering in de gewasbescherming.

Marc Vissers: 'Ik zie voor de nabije toekomst drie grote items waarop we moeten inzetten:

- **Ziekte- en plaagpreventie via inpassen van bedrijfshygiënemaatregelen, monitoring, biologie, biopesticiden en biostimulantia op de sierteeltbedrijven.** Dit zijn deels zaken waarop we al geruime tijd inzetten, maar met de nieuwe PCS-infrastructuur die op komst is gaan we bv. de kans krijgen om de aandacht te vestigen op diverse facetten van bedrijfshygiëne. Daarnaast zetten we in het onderzoek meer en meer in op de verhoging van de weerbaarheid van de planten via toepassing van biostimulantia in de potgrond of via regelmatige bespuitingen. Hierrond komen dezer dagen massaal vragen binnen van de telers: het aanbod is groot, maar niet alle producten zijn bruikbaar. Bij de bruikbare middelen komt het er vooral op aan om de optimale toepassingsmethode uit te zoeken; deze kan immers variëren per plantsoort, klimaat, substraat,... Dit geldt uiteraard ook

voor de toepassing van biopesticiden (= biologische spuitproducten): deze moeten ingezet worden bij een voldoende luchtvochtigheid om effect te kunnen hebben. Al deze middelen kunnen zorgen voor een minder snelle resistentie-opbouw tegen chemische middelen, gewoon omdat we laatstgenoemden dan beter kunnen sparen totdat we ze echt nodig hebben. Daardoor wordt de plant van een goed gewasbeschermingsplan bij elke teler belangrijker en dit kan finaal resulteren in een goedkopere bestrijding dan met louter gebruik van chemische producten, zeker als men hier nog de factor groeiremming t.g.v. chemische middelen mee in rekening brengt.

- **Optimaal inzetten van de resterende chemische gewasbeschermingsmiddelen.** Telers hebben nu al veel aandacht voor afwisseling in functie van resistentiegroepen, maar sommige andere zaken kunnen belangrijker worden. Zo is er de inzet van hulpstoffen om te laag gedoseerde middelen als Eloge nog te laten werken, of zijn er, de toch ook al lang bekende toevoegingen met suiker die de bestrijding van trips verbeteren. En heel belangrijk bij de optimale inzet van deze middelen blijft het respecteren van de bufferzones en aandacht voor puntvervuiling, want het zijn deze zaken die uiteindelijk beslissend zullen zijn voor het behoud van de betreffende middelen. Ook op dit aspect zal PCS blijven sensibiliseren via verschillende wegen.
- Ook de **residuvoorlichting** komt door de gevoeligheden in de handelsketen en bij de consument in een stroomversnelling. Wij voeren momenteel reinigingsproeven voor residu's op planten uit, en geven tips rond spuitschema's voor residu-armere aflevering van planten. Reinigen kan bovendien interessant zijn, voorafgaand op de inzet van nuttigen die dan beter kunnen overleven, maar ook voor het weghalen van residu's die meegekomen zijn via buitenlandse import van (jong)planten; soms gaat het hier om middelen die bij ons niet meer erkend zijn. In dit verband zijn we op beperkte schaal ook aan het aftoetsen welke residu's op importbloemen voorkomen bij de bloemenwinkels.'

Het gewasbeschermingsverhaal zal van het PCS en de onderzoekinstellingen in het algemeen in de komende jaren heel wat bijkomend onderzoekswerk en navenante telersvoorlichting vereisen. ■